

Сэдэв

Улс төр ба төрийн
тухай ойлголт

Хичээлийн зорилго

Улс төр болоод төр нь хүмүүсийн амьдралд хэрхэн холбогддогийг олон талаас нь судлан тайлбарлах

Хүлээгдэж буй үр дүн

- Улс төр ба төр нь хүмүүсийн амьдралд хэрхэн холбогдож хэрхэн ойлгогдохыг олон өнцгөөс тайлбарлах
- Улс төр ба төрийн үндсэн үзэл баримлалуудыг тайлбарлах
- Улс төрийн тодорхой үйл явцад задлан, нэгтгэн дүгнэлт хийнэ.

Óëñ ò°ð ãýæ þó âý.

- Ýðòíèé ãðâêèéí òýëÿãýíä policu òýìýýð ¿ã <ò°ðèéã óäèðäàõ ópëaã>, ò°ðèéí çîðèëãûã ò¿¿íèé íóòàã ,äýâñãýðèéí ò¿ðýýíä òèèèéí ÷àíääää òýðýãæ¿¿ëýõ òîäîðõíé àðãà ãýñýí óòãûã àãóóëæ áàéíà.Íèéãìèéí íýã á¿ëýã í°ã° òýñýãòýý òàðèèöàõääà ò¿÷ òýðýãëýõ ýðð äýýð òóëãóóðëàñàí çàñããëàëüí îïöãíé ò°ð°ë ãàð÷ èðýõ ¿âýñ óëñ ò°ð ¿¿ññýí àæýý. ¯¿íèéã ò°ðèéí çàñããëàë ãýæ áîëíî.

- Óëñ ò°đ ãýääèéã ýđäýìòýä ,ñóäëàà÷èä õýđõýí
îéëãîæ áàéâ?
- Óëñ ò°đ áîë çîđèèò òîäîđõîéëîõ,òççíèéã
õýđýãæççëýõ òàëààð øèéääâýð ãàðãàõ,àðãà
õýìæýý àâ÷ áàéääã óëñ ò°ðèéí îðîëõîî
- Óëñ ò°ðèéã õçìççñ áîëîí óëñ ò°ðèéí
áàéãóóëëääóóä çàñãèéí ýðõèéí ò°ë°ò òýìöýë áîëæ
áàéääã òîäîđõîé õçðýý ãýæ õýëæ áîëäîã
- Àðàé °ðã°í óòãààð íü àâ÷ ççâýë óëñ ò°ð íü
õçìççñèéã óäèðääõ óðëää ðì.
- Ôðàíöèéí óëñ ò°ð ñóäëàà÷ Ô.İðî

● Óëñ ò°đ ãýäýã áíë ýđõ ìýäýëä õ¿đýõ,ýđõ ìýäëëéã
òíãòííæ áàðüæ áàéõ áà àøèã õííæíí îëíõúí òóéã ýđõ
ìýäëëéã àøèãëàõ àëáàäëãúí àðãà õýđýãñëéí õíãõ ðì.
Èòàëëéí ñýòãýã÷ H.Ìàêèàâãëëë

● Yëñ ò°đ íèéãýì äýõ ¿íýò ¿¿éëñèéã ýđõ ìýäýëä
òóéãóóðëáí õóãààðèëáíáàéðøóóéãõ ¿éë ýããàë
Äýãèä Èñòí

● Óëñ ò°đ áíë ýđõ ìýäýëä îðíëõíõ,ò¿¿íèéã õóãààðèëãõàä
í°ë°ë°ðèéí ò°ë°° ýðìýçýí òýìöýõ ýããàë á°ã°ã ò°đ óëñúí
ãíòíðõè õ¿ì¿ñèéí îëíí ýíçúí á¿ëýãëýëéã á¿ããèéã
òàìààðñàí ííöëíãòíé.

Ããðìáíú óëñ ò°đ ñóäëãà÷ Ìàêñ Áãããð

Ìíãíëúí ãðëàíàíò

- Эрòíèé Ãđâêèéí èõ ñýòãýã÷,ã¿í
óõààíòàíÀðèñòíòãëü <Õ¿í áíë óëñ ò°ðèéí
àìüòàí> ãýæ õýëжээ .

- Óëñ ò°ð áà ò°ðèéí çàñàãëàë äýæ þó âý? òççíèé yëãàà.
- Óëñ ò°ðèéí áíäëíäûã çíðèëãí, äãóóëãûí òàèàãñ íü àãàãä ççâyë òýð íü ò°ðèéí çàñàãëàëûã ýçýìøèð, òóãààèèð, ýñâýë òççíèéã õýçãààðèð, ýñýðãççóýð, òççíýñ çóãðàðûí ò°è° òýìöýë þì. Óëñ ò°ðèéí çàñàãëàë áíë íèéãíèéí çíðèíí ááéãóóëëããàðàé òíäíðíé õç÷íýñ õçí àíûí ýíç áçðèéí áçëãèéí òàðèèðà à çíë àæèèãããããð °ð° ò÷ðóóèð áýðøýý ýñýðãççèèãã àããáí òóóèæ °ðèéí çíðèã õçñèèãã ýðð ççé, ñ ñóððàðóóíû çýðýã íèéðèýã õýì õýìæýýãýýð õçèýýí ç°ãø°ðççèýð ÷àããàð þì. Óýãýðèýýð óëñ ò°ðèéí çàñàãëàë íü ñàéí äóðûí çíäñýí äýýð þì óó ýñâýë àðãããçéí ýððýíä õçèýýí ç°ãø°ð°ããñ°í óëñ ò°ð, ýðð ççé, ñ ñóððàðóóíû õýì õýìæýýí ççäýýð çíðèèèèèèããããã çàñàãëàë þì.
- Óëñ ò°ðèéí çàñàãëàëûí çíäñýí õýéáýð íü ò°ðèéí çàñàãëàë þì. Ò°ðèéí çàñàãëàë áçõýí óëñ ò°ðèéí çàñàãëàë þì. Òàðèí óëñ ò°ðèéí çàñàãëàëûí ç°ãø°í ò°ðèéí çàñàãëàë ò°äèéã°ð íèéãíæ çè áíèíí.

Ò°ðèéí îïöëîã øeíæççä.

- Óëñ ò°ðèéí ñèñòàìèéí áóñàä áçðäëççäýä çë õàìààðàõ,ç°ãõ°í ò°ðä õîëáîããî ïïöëîãèéí íèééáýð õîãõîã ò°ðèéí øeíæ äýäýä.Ò°ðèéí øeíæèéã áçðäççëæ áàéãàà òýð ççëë ïü:
- íóòàã äýãñãýð
- õçí àì
- íèéòëýã ýðõ ìýäýë òü:

- Ó°ðeéí íyā āīē øeíæ áīē ò°ðeéí áçðýí ýðð ìyāyēä ðàìààðàð ìðíí çàé áópó íóòàā äyāñāýð þì. Íóòàā äyāñāýð ìü òíāìððíé óēñúí áçðýí ýððyā ðàāāàèàāāàæ áóé ðèè ðyçāāàð áçðèè äyēðeéí á°íá°ððāèéí íyā ðyñyā þì. Óēñúí ðèè íóòàā äyāñāýðeéí íçāýí ààèè ðàèèààðçé ççéè á°ā°ā òççíèèä ç°ð÷èèèä òóðàéí óēñúí áçðýí ýððyò ááèäèä ðàèñàì āyæ îēíí óēñúí ýððççéä ççāyā áàéíà
- Ó°ðeéí 2 äàðü āīē øeíæ áīē ðçí àì ìü ò°ð óēñ ççñýð,îððèð çíäyñ,āīē ñóáúàèð ì°í.Öøí àì áīē òóðàéí óēñúí íóòàā äyāñāýð äýýð ìððèí ñóóāā çàðìðàð,çàðèðàāāàð ðàðèèðàáíä ìððèð ðçíççñèéí íèèèäýð òíāð ì°í.Öçí àìüí áçðýèäýðççíä òóðàéí óēñúí ðàðúyàð áíèíí ðàðúyàð áóñ ðçíççñ áàððàð á°ā°ā “àðä òçíýí” äýñýí íèèèèðìñ òðā°í àáóóèèàðèé.
- Ó°ðeéí āóðàâ äàðü øeíæ ìü íèèèèyā ýðð ìyāyē þì.Íèèèèyā ýðð ìyāyē ìü óēñ ò°ðeéí ýðð ìyāèèéí äýýðð àðāèèä èèýððèèèýí ðàìāàèèäā. íèèèèýð äàāàæ ì°ðā°óí ýðð ççéí òýí òýìæýyā òíāðìñæ, áèèççèæ ðàìāàèèäā
- íèèè ðçí àìààð ðçèýýí ç°âð°ðñ°í òyèáýð þì.Ýíý ýðð ìyāèèèä ç°āð°í ò°ð òýðýāæççèäýā ó÷ðààñ ò°ðeéí ñàèðā?çé øeíæèä ðàìààðíä. Ó°ðeéí ýðð ìyāèèèä íèèèèyā āyæ òíāìððìðüí òóóèü ççéí çíäyñ ìü:
- íèèè íóòàā äyāñāýð,ðçí àìüā çðýí ðàìàðàā
- íèèèèéí °ì÷èä òóèèèóóðèèáí ýðð ìyāèèèýý òýðýāæççèäýā
- íèèèèyāñýí áàèèèäā
- 6. íèèè óēñ çíäyñòíèèèä äìðñä,āàāààāā áçðýí ýððòýé ò°è°èèèð ìððèí.

- Ò°ðèéí ýðõ ìýäýë, òççíèé ïïöëîã. Ò°ðèéí ýðõ ìýäëëéí
 ýõ ñóðâàëæ ìü àðä òçííèé õçñýë çîðèã áàéõ ñòíé.
 Ýíý ìü àðä òçííýñ ïäñýí õóóëëéí äàãóó õóóëüò
 ò°ðèéã äçéöýòãýõ, øççõ ýðõ ìýäëëéí áàéãóóëëãããã
 øëëæççëñýí, àðä òçííèé õçñýë çîðèãããã
 òóëãóóðèããã ò°ðèéí õçñýë çîðèããéí õç÷ ì°í.
- Ò°ðèéí ýðõ ìýäëëéã õýðõýí , ýàæ õóãããðèëãõ òóðãé
 àñóóããë ñóãããããüí àíõããðèüã òàòãæ èðñýí á°ã°ã
 ççíä Áíãëëéí ôèëíñîè÷, óëñ ò°ðèéí ççòãýëòýí,
 èèããðèëçìíí ïííèüã çíäýññýã÷ãééí ìý Æ.Ëíêê
 /1632-1704/, Òðãííüí ôèëíñîè÷, ñíöèëííãè÷, ýðõ
 ìýäýë õóãããðèëãõ ïííèüã çíäýññýã÷ Ø.Ëíòãñêüã
 /1689-1755/ íàð èöýýýýí ççðýã äçéöýòãýñýí ðì.

Ò°ðèéí ýðõ ìýäëèéã õóâààðèëàõ çàð÷èì íü:

- Ò°ðèéí áàéãóóëëããóóäüí õïðííä õ°ä°èì°ðèéí òíáíðõíé õóâààðü áàéããã
- Àðä÷èëñàí íèéãýì äýõ ãóðâàí çàñããëàë ìýã íü ìýãèéãýý õÿíàæ áàéããã
- Íýã íü õýò äàâàíãàéëàõàãñ “õÿçããàðèàí” òýð ãóðâüí õç÷íèé õàðèëëöàã òýíöâýðæççëæ,òýããýýð íь õàðüöàíãóé áèå äàãñàí áàéããèèèèé îðøäíã ÿããèè þì.

Төрийн эрх мэдлийн хувиарлалт

Хууль
тогтоох эрх
мэдэл

Парламент

Гүйцэтгэх
эрх мэдэл

Ерөнхийлөгч,
Засгийн газар

Шүүх эрх
мэдэл

Шүүх
байгуулага

Ìííãîë äàõü ò°ðèéí ýðõ ìýäëëйн õóâààðèëäèö.

Ìííãîë óëñ 1992 ìü øèíý çíãñýí õóóëèàðàà ò°ðèéí ýðõ ìýäëëéã õóâààðèëäèã. Ýíý íü Ìííãîë óëñüí Ìíãñýí õóóëèéí 20-ð ççéëä “õóóëü òíãòíõ ýðõ ìýäëëéã äàãõõçç Óëñüí Èõ Õóðàëä õàããàèéà”, 38-ð ççéëä “Ìííãîë óëñüí Çàñãèéí ãàçàð áîë ò°ðèéí ãçéöýòãýõ äýýä áàéãóóëèäàà ì°í”, 47-ð ççéëä “Ìííãîë óëñàä øççõ ýðõ ìýäëëéã äàãõõçç øççõ õýðýãæççéíý” äýñíýýñ òàðàããàíà. Ìííãîë óëñàä ò°ðèéí ýðõ ìýäëëéã õóâààðèëäèãíàí íü Ìíãñýí õóóëü áíäèèé íðøèõ õóóëü ççéí çíãñèéã áçðäççëæ, óëèààð èðãýíèé íèéãýí, àðä÷èëñàí ,ñ ò°è°âøñ°í õ°ãæèõ í°õö°è áíèñíí òì.

Ò°ðèéí ÷èã ĸĸðýã.

- Íèéãìèéí àìüäðàëüí òĸðýýíã ò°ð°ñ çààâèã ãĸéöýòãýõ , ñòíé ýðõ çĸéí áíëíí çîèèíí áàéãóóèèòòúí ĸéë àæèèèããààíú ĸíãñýí ÷èãëýèèéã ò°ðèéí ÷èã ĸĸðýã ãýãýã.
- Ò°ðèéí ÷èã ĸĸðãèéã áóñàä áàéãóóèèããüííðòàé òàðüöóóèèãã ààðààõ ííöèíã øèíæòýé.
- Çàéèøãĸé.Ýðõ çĸéí áíëíí áóñàä àðãà õýðýãñëýýð òàìãààèèãããàæ, áàòàèèããàæñàí áàéòàãñ ãàãíà ò°ð ìðøèí áóéí òòãà ó÷èð áíëãíã
- Òĸãýýìýë.Óëñúí íóòãã äýãñãýð, òĸí àìúã áĸõýèä íü òàìàð÷, ò°ðèéí áĸõ áàéãóóèèããã, àèèãí òóøààèèòàí òĸĸíã çàõèðãããìàèè áàéíà
- Ç°ãõ°í íèéòèýã ýðõ àøãèéã òóñãàæ èèýððèèèèãýã. íãýñíèé ýçãóóð ýðõ àøèãò ĸéë÷èèæ, òĸĸíèèã òàìãààèèããã
- Áàéíãüí, òíãòàíðòíé, òãñðàèèããé. Ò°ðèéí äýãèýì, ò°ãæèèéí òĸãøèí, óàèðäèèããüí õýèãýð çýðãýýñ ĸè òàìàððàèèè
- Ò°ðèéí ÷èã ĸĸðãèéã ĸéë àæèèèããààíú øèíæ ÷àíàðààð íü:
 - äìòíã
 - ãàãààä ÷èã ĸĸðýã ãýæ ýèãàí ĸçýæ áíëíí

Төрийн чиг үүрэг

Дотоод

Улс
төрийн

Эдийн
засгийн

Эрх
зүйн

нийгмийн

Оюун
санааны

Гадаад

Дэлхийн улс
орнуудтай
харилцан
ашигтай
хамтын
ажиллагаа
өрнүүлэх

Улс орноо
батлан
хамгаала
х

Төрийн хэлбэр ангилал

Жишиг даалгавар

Эрэгцүүлэн ярилцах асуултууд

- Улс төр гэдэг асуудлаарх судлаачдын тодорхойлолтонд нийтлэг санаанууд юу байна вэ.
- Улс төрийн засаглал , төрийн засаглалын гол ялгаа юунд орших вэ.
- Төр хэрхэн үүсэж хөгжсөн тухай онолууд ялгаатай байдгийн учир юу вэ.
- Төрийн эрх мэдлийн онцлог шинжүүдэд юу юуг хамааруулан авч үздэг вэ.
- Хамтаар амьдарч буй хүмүүс яагаад төр зөсөг хэрэгтэй вэ.
- Төрийн нийгэмд гүйцэтгэх үүрэгээс хамгийн чухал нь юу вэ.

Бодлого дасгал

- Габирель Тард “ Сэтгэгч амьтан –хүнд нийгмийн ,хувийн аливаа зөрчил мөргөлдөөн тэмцлээс гарх арга замыг эрж олох , бусдын арга туршлагийг авч хэрэглэх, хүсэл итгэл,эрмэлзэл, мэдлэг байдаг .Энэ шинж нь хөгжсөөр нийгмийн дэг журмын хэм хэмжээ, эрх мэдэл ,түүний зохион байгуулалтын хэлбэр буй болсон” гэжээ.

А. Та үүнтэй санал нийлэх үү. Яагаад гэдгийг үндэслэн тайлбарла

Б. Энэ баримтын давуу болон сул талыг тайлбарла.

В. Энэ баримтлал төрийн үүслийн тухай аль онолд хамаарах вэ.

Бодлого, дасгал

- Дараах 3 өгүүлэмжийн нэгийг нь сонож тайлбарла
- Хүн бол улс төрийн амьтан /Аристотель
- Улс төр бол хамт амьдрах урлаг /Платон
- Платон “Төр улс оршиход наад зах нь дөрвөөс таван хүн хэрэгтэй гэж бичсэн байдаг.Тэрбээр ямар санааг илэрхийлсэн гэж бодож байна. вэ.
- Дараах ухагдахууныг асуултын хариулт гэж үзвэл та ба бүхэн асуултыг нь зохио
А. Төр Б. Улс төр
- Дараах ухагдахуунуудаар нэг догол мөрт багтсан тайлбар бичнэ үү
А. Нийтийн үйл хэрэг Б. Хамтын шийдвэр гаргах үйл явц
В. Төрийн бүрэн эрх

Эсээ бичих сэдвүүд

- Төрийн онцлог шинжийг монголын жишээн дээр тайлбарлах
- Төрийн эрх мэдлийн онцлог шинж юу вэ.
- Монгол дахь төрийн мэдлийн хувиарлалт ямар байна.
- Манай улс эрх зүйт төртэй юу ,социал төртэй юу.
- Парламентийн засаглал манай улсад тохирч байна уу
- Хэрвээ би Монгол улсын ерөнхийлөгч байсан бол
- “Төрийн минь сүлд өршөө” хэмээхийн учир